ПРЕПОДОБНЫЙ ТРИФОН ПЕЧЕНГСКИЙ, АПОСТОЛ ЛОПАРЕЙ

THE VENERABLE TRYPHON OF PECHENGA, APOSTLE OF THE LAPPS

PYHITTÄJÄ TRIFON PETSAMOLAINEN, SAAMELAISTEN VALISTAJA

DEN AERVERDIGE TRIFON AV PETSJENGA, SAMENES APOSTEL

Издательство «Ладан»
Санкт Петербург – Североморск
2017

Преподобный Трифон Печенгский, апостол лопарей. – Санкт-Петербург – Североморск : Ладан, 2017. – 48 с.: ил.

В книге на четырех языках (русском, английском, финском и норвежском) в краткой форме излагается существо жизненного подвига одного из выдающихся подвижников Севера XVI века – преподобного Трифона Печенгского (1485–1583), просветителя Великой Лапландии и основателя знаменитого Свято-Троицкого Трифонова Печенгского монастыря.

ISBN 978-586983-045-6

© Епископ Митрофан (Баданин), 2017

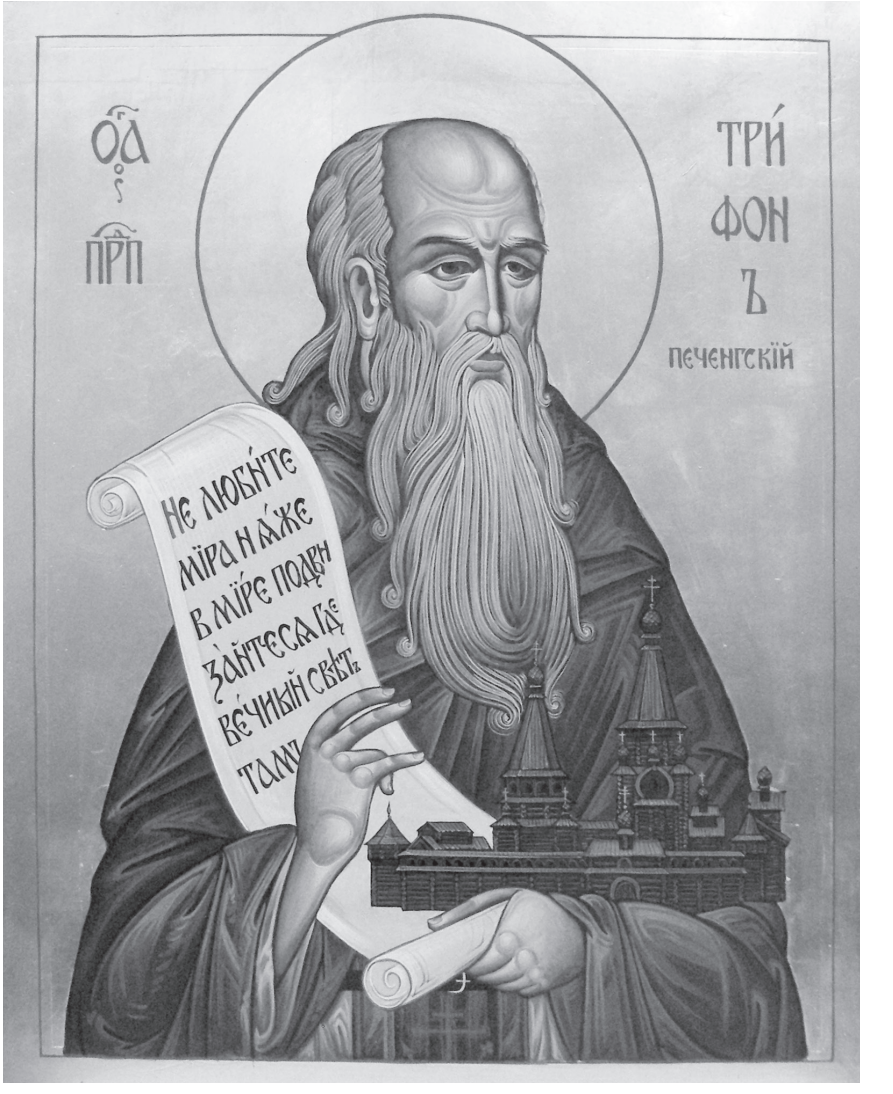
ПРП
ТРИ́ФОНЪ
ПЕЧЕНГСКІЙ
НЕ ЛЮБИ́ТЕ
МІ́РА НИ́ЖЕ
В МІ́РЕ ПОДО
ЗАЙТЕСА ГД
ВЕ́ЧНЫЙ СВЕ́Т
ТАМ

Преподобный Трифон Печенгский, апостол лопарей

«Сей святой великий проповедник и пустынный житель преподобный отец Трифон рождение и воспитание имел в Новгородских пределах, близ града Торжка, от священных и благочестиво живущих родителей» [1].

Родившийся в июне месяце 1485 года и получивший в крещении имя Митрофан,[2] будущий великий святой Русского Севера был награжден от Господа богатырским телосложением, исполинской силой и отменным здоровьем. По традиции того времени, сын попа должен был следовать по отцовским стопам. Однако приложиться ко стезе своих предков Митрофану не прилучилось. Красивый и статный отрок из благочестивой семьи священника приглянулся кому-то из местных князей или бояр. Так или иначе, Митрофан был взят прислугой в богатый дом присматривать за боярскими детьми, а повзрослев, юноша избрал себе стезю ратного служения.

Дальнейшая судьба юного Митрофана может послужить нам примером того, как потакание своим страстям и похотям разрушает душу человека и толкает его на погибельный путь. Довольно скоро имя Митрофана, страшного атамана шайки разбойников, стало наводить ужас на жителей финского пограничья, за-

---

[1] Здесь и далее курсивом выделены цитаты из наиболее древних источников, посвященных житию прп. Трифона: Житие прп. Трифона Печенгского, просветителя лопарей // Православный собеседник. Казань, 1859. Ч. 2. С. 89–120; «Канон преподобному Трифану Печенгскому чудотворцу», «Канон преподобному Варламу Керетьцкому, новому чюдотворцу». Рукописное собрание Псковского музея-заповедника. Ф. Никандровой пустыни. № 292; *Курбский Андрей.* История о великом князе Московском // Памятники литературы Древней Руси. 2 пол. XVI в. М., 1986. С. 324–347.

[2] В честь свт. Митрофана, первого Патриарха Константинопольского (†325). Память 4 июня.

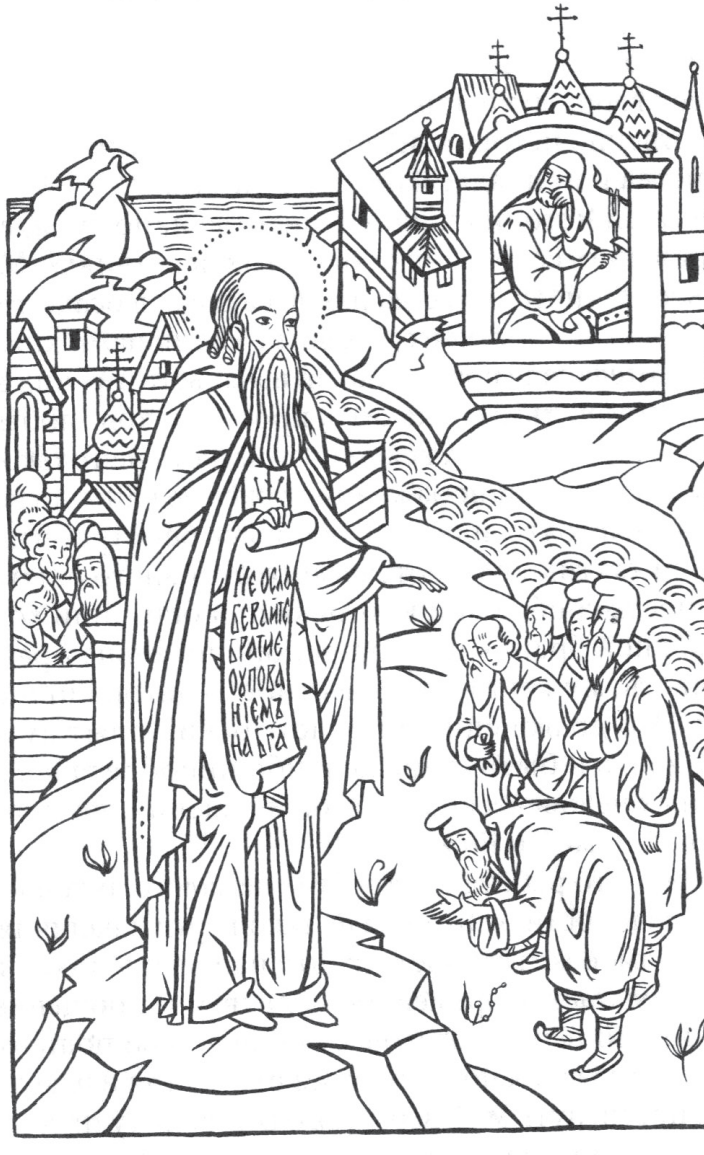
Не осла
девайте
братіе
оупова
нїемъ
на бга

ставляя трепетать «каянских немцев» из поселений близ Каяно-моря (Ботнического залива). Так что, «много народу ограбил и разорил он на границе и много крови пролил»[1].

Но Господь не оставил Митрофана Своим попечением. Пережив глубокое потрясение, вследствие нечаянного убийства своей горячо любимой возлюбленной – боярской дочери Елены, Митрофан бросил своих подельников и ушел «на край земли» – *«на Приморье великого моря-океана, в часть Норвежской земли, в Кольский присуд, на реку Печенгу, в народ лопарский»*.

Здесь он в сокрушении сердца обрек себя на пятилетние бесприютные скитания по диким, безлюдным пустыням Крайнего Севера, подвергая тяжким испытаниям, изнуряя и терзая свое грешное тело голодом, холодом, зноем, мошкарой, ежедневной угрозой смерти от дикого зверя и всем прочим, чем так богата суровая северная земля. *«Окрест реки Печенги, бездомно и бескровно, по лесам и по горам, и в пропастях земных скитался, странствуя»*. Пришло время «блудному сыну» горько плакать и каяться, *«непрестанно во слезах и молитвах и в сокрушении сердца пометая себя на землю перед Богом»*.

Спустя пять лет, около 1519 года, происходит встреча Митрофана со святым подвижником, книжником, богословом и духоносным старцем Феодоритом Кольским. Встреча эта изменила судьбу Печенгского отшельника.

Феодорит, с юных лет *«разжегшийся желанием пустынного жительства»*, готовящий себя к просвещению *«глубоких варваров, лопарей диких»*, явился тем носителем Божественного гласа, который открыл Митрофану его нынешнее предназначение,

[1] Из рассказа преподобного Трифона путешественнику Симону ван Салингену о своей жизни: *Филиппов А.М.* Русские в Лапландии в XVI веке // Литературный вестник. СПб., 1901. Т. 1. Кн. 3. С. 302.

промысл Господа о его новом поприще. Отныне не только личное спасение через покаяние и плач о своих тяжких грехах, но и сердечное сокрушение о грехах ближних, пребывающих во тьме языческого нечестия, и милосердная забота о просвещении сущих во *«мраке тяжкого идолопоклонства»* – удел отшельника Митрофана.

Около пяти-шести лет, пребывая с Феодоритом, научался Митрофан молитвенному деланию, постигая великую науку «священного безмолвия». Примерно в 1524 году Митрофан возвращается в места своих покаянных первоначальных скитаний – в район реки Печенги.

Здесь, на берегах Студеного моря, Митрофан, вдохновенно и смело приступивший к оглашению лопарского племени, прямо столкнулся со «злобой бесовской», с противодействием колдунов-нойдов: *«яко львы, на благовестника Христова рычали они и яко медведи ревели и различно его устрашали»*. Но Митрофан не был оставлен Божественным попечением и сподобился многих чудесных дарований. *«Господь Бог многократно от рук, желающих крови и смерти Преподобного чудесным образом спасал, своим Божиим мановением наставляя скрываться в горах и в расселинах каменных… Иногда Святой проходил сквозь них, злобою ослепленных, и не видим им был»*. Когда же проповедовал он *«о дьявольском их пленении, обличая их в духовном омрачении, и призывая к Царствию Божьему, к Единому Царствующему над всем»*, то многие из народа лопарского *«из уст его яко светлость огня видевшие исходящую, дивились и на лицо его святое, как у ангела зряще, начинали сердца своего жестокие образы умягчать и семя Слова Божия в него принимать»*.

Так среди общей массы язычников стали появляться сочувствующие, которые уже не хотели гнать святого благовестника:

«Не имеем в нем вины; глаголет нам он о добре, о Царствии Божием, смерть называет сном, да не уснем, а воскреснем, так что пока оставим его, но если вину какую обрящем, уж тогда страшною смертью убием его … Преподобный же от сонма их уходя, радовался, что за проповедь во имя Иисуса Христа воспринял биение и многое бесчестие».

Это был долгий и изнурительный труд просветителя. Полночные земли зачарованной Похьёлы, древнее колдовское Лукоморье, нехотя и упорствуя, расставались с языческим мраком безбожия. *«В том благовестии Христовом святой муж доброго желания потрудился немало лет»*.

В 1533 году Митрофан по благословению святителя Макария Новгородского строит для своих лопарей первую церковь на месте, где в реку Печенгу впадает речка Мана. *«Ту святую церковь иероинок Илия освятил»*. Присланный от архиепископа Макария иеромонах Илия совершил и постриг Митрофана: *«И от того же иероинока Илии преподобный отец наш Трифон духом и сердцем правым иноком, и знаменосцем*[1] *соделался»*.

Вскоре при этой Свято-Троицкой церкви образовался первый лопарский монастырь. Лапландские аборигены нашли в лице преподобного Трифона благодатный пример жертвенной любви. Насколько старец с добротой и бесконечным терпением относился к своим низкорослым чадцам, настолько этот богатырь и воин был непримирим и безжалостен к тем многочисленным непрошеным гостям, что приходили грабить и обижать его духовных детей.

В трудах, постах и молитве прошло шестнадцать лет жизни этой удивительной обители. Но вот около 1549 года «буйная»

[1] «Знаменосец» – в данном случае «схимник», в иных древних текстах может означать «чудотворец», «творящий знамения».

братия Кольского монастыря, недовольная строгостью устава, изгнала своего игумена преподобного Феодорита и переместилась из Колы в устье Печенги. Под угрозой смерти от сих *«лукавых людей»* Трифон был вынужден уйти из монастыря на целых восемь лет. В его отсутствие братия самовольно перенесла монастырь из Трифоновской пустыни, в устье Печенги, где удобнее заниматься промыслами, торговлей и прочими мирскими попечениями.

В 1556 году ходатайством прп. Феодорита и чудесами, явленными печенгским старцем при царском дворе, монастырь получает от Иоанна Грозного Жалованную грамоту. Вместе с новым игуменом Гурием прп. Трифон возвращается на Печенгу. Как и иные кольские старцы, он принимает «за послушание» новые принципы взаимоотношения Церкви и государства, задачу строительства северных монастырей-крепостей.

Братия монастыря на Печенге была «непростой», ее насельники в полной мере соответствовали страстным чертам юности своего отца-основателя. О том, что такова есть воля Божья о сем монастыре и таков крест дан Трифону от Господа, возвещал его друг прп. Варлаам Керетский: *«сподобился ты, Трифон, обитель воздвигнуть и братию собрать, но будут здесь люди неукротимы, яко дикие звери, твоей ярости и гневливости уподобляясь»*. По мере того, как возрастал в духе преподобный Трифон, сокрушая свои *«ярость и неукротимость»*, так же и умирялся дух его братии: *«Хотя питаемые тобою роптать не престают, но ты сих зверство на кротость и в благоразумие привел, молитвами непрестанными и пением, и бдением»*.

Эти строки из тропаря «Канона» раскрывают нам все величие едва ли не самого главного жизненного подвига преподобного Трифона Печенгского. Это подвиг великих старцев древ-

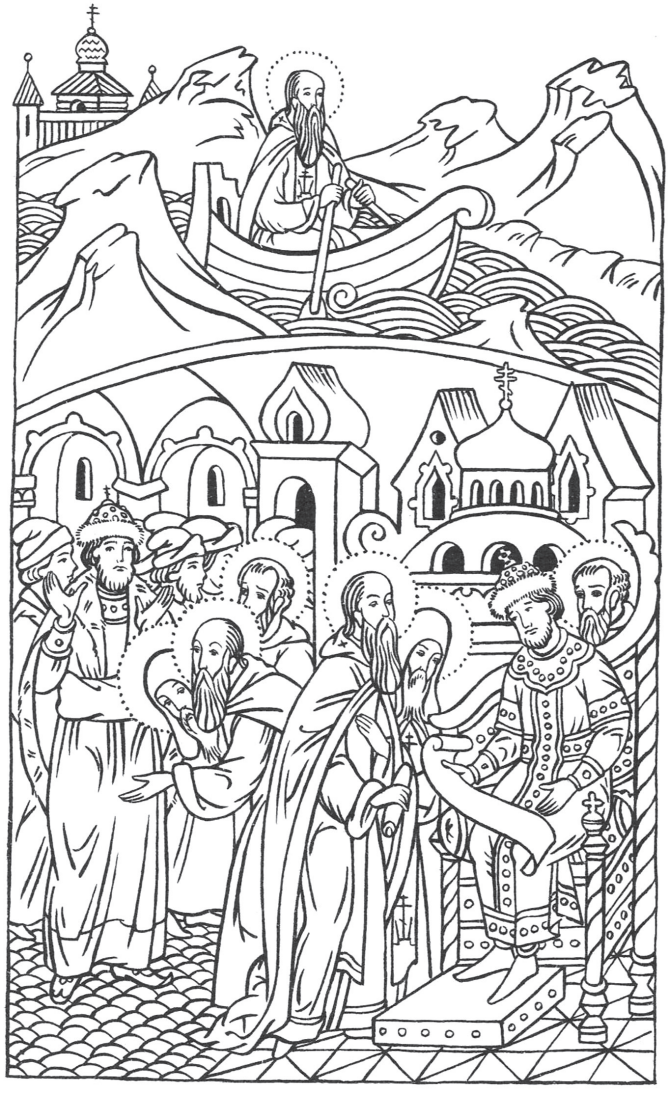

ности, образец которого дал преподобный Иосиф Волоцкий в своем настоятельском служении братии, с его самоотверженной попыткой спасти высокие подлинные монашеские идеалы в наступивших принципиально новых российских условиях. Тогда преподобный Иосиф взвалил на себя задачу, решение которой едва ли по силам смертному. Организационными мерами, жесткой дисциплинарной регламентацией, силой личного примера и молитвенного подвига он старался воспитать идущих в его монастырь новых людей в духе истинного монашества.

Точно так же и Трифон, несмотря на упомянутые *«ярость»* и *«неукротимость»* братии, с которыми вплотную довелось ему столкнуться, все же сумел благодатной силой своей великой святости преобразовать *«сих зверство на кротость»* и привести в *«благоразумие»*. Путь, которым вел братию Трифон был весьма непрост, но единственно возможен в той ситуации: *«молитвами непрестанными, и пением, и бдением»*. Трифон в отношении своих чад выполнил долг духовного отца, и в конце концов *«их Христу чистыми представил»*.

Трифон скончался в декабре 1583 года. Перед смертью он оставил братии грозное пророчество о грядущей страшной беде, о разорении монастыря, и о том, что *«от острия меча умучаются многие»*. Пророчество исполнилось ровно через шесть лет. В декабре 1589 года при нападении отряда шведских финнов абсолютное большинство братии явило истинное, идущее даже до смерти, послушание своему игумену, запретившему устраивать побоище в церкви. В результате, стоя на коленях, все они приняли страшную смерть. По молитвам Трифона 116 печенгских монахов-мучеников наследовали райские обители, ибо через мученическую кончину Трифон *«их Христу чистыми представил»*.

Полная мера понимания этого великого чуда, совершенного в XVI веке печенгским старцем, раскрылась нам лишь недавно, когда осенью 2003 года, благословением Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II, братия Печенгского монастыря, убиенная вместе с игуменом Гурием, была прославлена в лике преподобномучеников.

Судьба Печенгской обители

После трагедии 1589 года немногие из уцелевшей братии перебрались в г. Колу под защиту Кольского острога. Этот Кольско-Печенгский монастырь просуществовал до своего упразднения в 1764 году указом Екатерины II о секуляризации церковных владений.

Возрождение монастыря на историческом месте началось лишь в 1876 году. Это был весьма плодотворный и насыщенный свершениями период монастырской жизни на северо-западе Кольского края, насильственно прерванный революцией 1917 года. С 1920 года монастырь оказался на территории Финляндии. Советско-финская война 1940 года и Великая Отечественная в 1941–**19**44 годах привели монастырь к полному упадку. 28 декабря 1940 года органами НКВД был расстрелян настоятель монастыря иеромонах Паисий (Рябов). В 1944 году, в связи с активными боевыми действиями в районе Петсамо, монахи вынуждены были покинуть Печенгскую землю и переселиться в Ново-Валаамскую обитель в Финляндии. Осенью 1944 года в ходе ожесточенных боев при Петсамо-Киркенесской наступательной операции монастырский комплекс был полностью уничтожен.

В 1996 году, с созданием самостоятельной Мурманской епархии, началось возрождение обители преподобного Трифона

Свт. Трифон
Прп. Петерский

в устье реки Печенги, при уцелевшей Рождественской церкви. С 2009 года наступило активное строительство монастыря на его изначальном, исконном месте. В настоящее время Свято-Троицкий Трифонов Печенгский мужской монастырь в полной мере восстановлен на историческом месте, избранном Трифоном в 1532 году – там, где река Мана впадает в реку Печенгу.

The Venerable Tryphon of Pechenga, Apostle of the Lapps

"This saintly great missionary and hermit, the Venerable Father Tryphon, was born to and brought up by holy and pious parents in the Novgorod region near the town of Torzhok"[1].

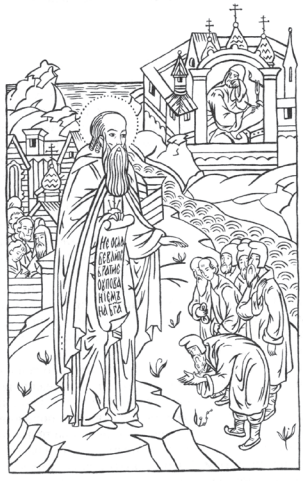

Born in June 1485 and baptized with the name Mitrofan[2], the future great saint of Northern Russia was blessed by the Lord with a powerful physique, enormous strength and excellent health. According to the traditions of those times, the son of a priest had to follow in his father's footsteps. However, Mitrofan was not destined to pursue his ancestors' path. One of the local princes or boyars evidently took a liking to this handsome and well-built boy from a pious priestly family. It came about that Mitrofan was taken into a wealthy household as a ser-

[1] The italicized quotations here and below are taken from the most ancient sources for the hagiography of the Venerable Tryphon: "The Hagiography of the Venerable Tryphon of Pechenga, the Enlightener of the Lapps", Pravoslavnyi sobesednik (The Orthodox Interlocutor) (Kazan'), 2 (1859), pp. 89–120; "The Canon to the Venerable Miracle Worker Tryphon of Pechenga", "The Canon to the Venerable New Miracle Worker Varlaam of Keretsk", Rukopisnoe sobranie Pskovskogo muzeia-zapovednika. F. Nikandrov Hermitage (The Manuscript Collection of the Pskov Museum-Reserve. F. Nikandrov Hermitage, no. 292; *Andrei Kurbskii*, Istoriia o velikom kniaze Moskovskom (The History of the Grand Prince of Muscovy), Pamiatniki literatury Drevnei Rusi (Literary Monuments of Ancient Russia). The second half of the 16th century. Moscow, 1986, pp. 324–347.

[2] In honour of Saint Mitrofan, the first Patriarch of Constantinople (died 325). Commemoration 4 June.

vant to look after a boyar's children. When he grew a little older, he decided to pursue the path of military service.

The young Mitrofan's subsequent fate can serve as an example to us of how indulging one's passions and lusts destroys a person's soul and propels him down the route to destruction. Quite soon the name of Mitrofan, the terrifying head of a gang of robbers, was horrifying the inhabitants of the Finnish borderland and causing the "Kajaani Germans" from the settlements near the Kajaani Sea (the Gulf of Bothnia) to tremble. The outcome was that "he robbed and ruined many people on the border and shed much blood"[1].

But the Lord did not abandon Mitrofan. Following the accidental murder of the boyar's daughter, Elena, with whom he was passionately in love, Mitrofan suffered a profound shock and forsook his accomplices to go to "the end of the earth" — *"to the shore of the great ocean-sea, to a part of the Norwegian land, to the Kola district, to the Pechenga River, among the Lappish people"*.

There, with a contrite heart, he condemned himself to wander for five years without shelter through the wild, uninhabited deserts of the Far North, subjecting his sinful body to terrible ordeals and exhausting and tormenting it with hunger, cold, heat, midges, the daily threat of death from wild beasts and everything else that is so

[1] From the account of his life by the Venerable Tryphon to the traveller Simon van Salingen: *A.M. Filippov,* "Russkie v Laplandii v XVI veke" ("Russians in Lapland in the 16th century"), *Literaturnyi vestnik* (The Literary Messenger) (St. Petersburg), 1(1901), book 3, p. 302.

abundant in the severe northern land. *"Around the Pechenga River, with no home or shelter, through forests, up mountains and down abysses, he wandered aimlessly"*. The time had come for this "prodigal son" to weep bitterly and repent, *"constantly prostrating himself on the ground before the Lord in tears and prayers with a contrite heart"*.

Five years later, around 1519, occurred Mitrofan's meeting with the ascetic, scribe, theologian and spiritual elder Saint Theodoret of Kola. This meeting determined the fate of the Pechenga hermit.

Theodoret, who from his youth *"had a burning desire to live as a hermit"* and had prepared himself to bring enlightenment *"to the profound barbarians, the wild Lapps"*, was the bearer of the Divine word who revealed to Mitrofan his present purpose, God's intention for his new way of life. Henceforth, the lot of the hermit Mitrofan would not only be his personal salvation through repentance and weeping for his own great sins, but also heartfelt contrition for the sins of his neighbours, who were living in the darkness of pagan sinfulness, and a merciful concern to enlighten those *"under the gloom of burdensome idolatry"*.

Remaining with Theodoret for about five or six years, Mitrofan learned the practice of prayer, gaining great knowledge of "sacred silence". In about 1524, Mitrofan returns to the places of his original penitential wanderings, the area of the Pechenga River.

There, on the shores of the Frozen Sea, Mitrofan, who had begun enthusiasiastically and boldly proclaiming the Word of God to

the Lappish tribe, clashed with the *"devilish malice"* of opposition from Noida sorcerers. *"Like lions, they growled at Christ's missionary, and like bears, they roared and tried to frighten him in different ways"*. However, Mitrofan was not abandoned by God and was granted many miraculous powers by Him. *"The Lord God rescued him repeatedly in a miraculous fashion from the hands of those who sought the blood and death of the Venerable, giving him Divine directions to conceal himself in the mountains and rocky clefts… Sometimes the Saint passed through those blinded with malice and was not visible to them"*. Yet when he preached *"about their demonic possession, accusing them of spiritual darkness and calling on them to enter the Kingdom of God, the Sole Ruler over everything"*, many of the Lappish people did *"see what appeared to be the light of fire coming from his lips and also marvelled at his holy face, like an angel's, and began to soften the cruel images in their hearts and to accept into them the seed of the Word of God"*.

Thus from among the general mass of pagans some began emerging who were sympathetic to the holy missionary and no longer wanted to chase him away: *"We see no guilt in him; he preaches to us about goodness, about the Kingdom of God. He calls death a dream and says we will not fall asleep, but will be resurrected. So for now we will leave him in peace, but if later we uncover any guilt in him, we will kill him with a terrible death… For his part, the Venerable, departing from their crowd, rejoiced that he had been beaten and abundantly abused for his sermon in the name of Jesus Christ"*.

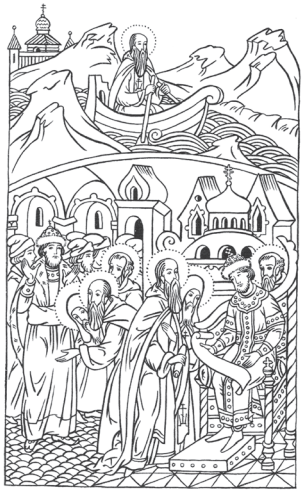

The enlightener's labours were long and exhausting. The midnight lands of the charmed Pohjola, the ancient magic cove, only abandoned the pagan darkness of their godlessness reluctantly and with resistance. *"In this Christian mission the holy man of good will laboured for many years"*.

In 1533, with the blessing of Saint Makary of Novgorod, Mitrofan built for his Lapps their first church, on the spot where the River Mana flows into the Pechenga River. *"That holy church was consecrated by the hieromonk Elijah"*. The hieromonk Ely had been sent by Archbishop Makary and also prepared and tonsured Mitrofan: *"And through this same hieromonk Elijah our Venerable Father Tryphon was made in his spirit and heart a tonsured schemamonk"*.

Soon the first Lappish monastery was founded next to the Holy Trinity Church. The natives of Lapland found a beneficial example of sacrificial love in the person of the Venerable Tryphon. While the elder treated his physically short spiritual children with kindness and infinite patience, he remained a mighty warrior who was implacable and pitiless to the many uninvited guests who came to rob and offend them.

Sixteen years in the life of this remarkable monastery were spent in labouring, fasting and prayer. But then, in about 1549, "rebel" monks from the Kola monastery, who were unhappy with the strictness of the monastic rule, expelled their abbot, the Venerable Theodoret, and moved from Kola to the estuary of the Pechenga River.

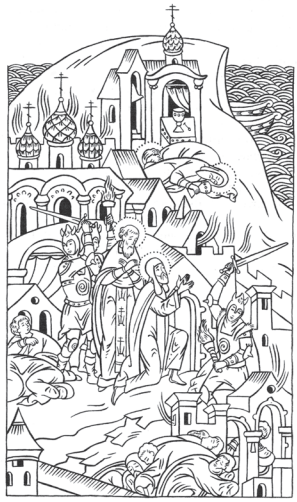

Under threat of death from these *"cunning people"*, Tryphon was forced to leave his monastery for eight years. During his absence and without permisson, the monks transferred the monastery from Saint Tryphon's hermitage to the Pechenga estuary, which was was more convenient for pursuing crafts, trade and other worldy concerns.

In 1556, thanks to the intercession of the Venerable Theodoret and the miracles performed by the Pechenga elder at the royal court, the monastery received a charter from the Tsar Ivan the Terrible. Together with a new abbot, Gury, the Venerable Tryphon returned to the Pechenga River. Like other Kola elders, he accepted "in obedience" the new principles governing the relationship between Church and State and the project of constructing northern fortress-monasteries.

The monks of the Pechenga monastery were not "easy" and fully reflected the passionate features of their founding father's character in his youth. Tryphon's friend, the Venerable Varlaam of Keretsk, wrote to him that this was God's will for the monastery and the cross given him by the Lord: *"You, Tryphon, have been blessed to found this monastery and gather monks into it, but the dwellers there will be unruly, like wild beasts, similar to you in rage and anger"*. As the Venerable Tryphon grew spiritually, overcoming his *"rage and unruliness"*, his monks also became more humble in spirit: *"Although your spiritual children have not ceased grumbling, by your constant prayers, chanting and vigils you have led them from brutality to humility and sense"*.

These lines from a hymn in the "Canon" reveal the full magnitude of what was perhaps the most important achievement of the Venerable Tryphon of Pechenga's life. This was the achievement of all the great elders of antiquity, an example of which was provided by the Venerable Joseph of Volotsk through his pastoral ministry, with its selfless attempt to save genuine lofty monastic ideals in the fundamentally new conditions established in Russia. At that time, the Venerable Joseph took upon himself a task that could hardly be solved by a mere mortal: to try to educate newcomers to the monastery in the spirit of genuine monasticism through organizational measures, a strict disciplinary code and his powerful personal and devotional example.

In exactly the same way, the Venerable Tryphon, despite the *"rage"* and *"unruliness"* of his monks, with which he was unavoidably confronted, nevertheless managed to transform their *"brutality to humility"* and to bring them to*"sense"* by the blessed power of his great holiness. The way chosen by Tryphon for the monks was very far from easy, but it was the only way possible in his situation: *"constant prayers, chanting and vigils"*. Tryphon performed his duty as spiritual father to his spiritual children and finally *"presented them to Christ purified"*.

The Venerable Tryphon died in December 1583. Before his death he delivered to the monks a menacing prophecy of future terrible misfortune and the ruination of the monastery, adding that *"many would be martyred by the edge of the sword"*. His prophecy was

fulfilled exactly six years later. In December 1589, when a band of Swedish Finns invaded the monastery, the overwhelming majority of the monks displayed true obedience, to the point of death, to their abbot, who forbade them to fight inside their church. As a result, they met a terrible death on their knees. According to Tryphon's prayers, one hundred and sixteen Pechenga monk-martyrs entered the abodes of paradise, for through their martyrdom he *"presented them to Christ purified"*.

Full understanding of this great miracle performed in the 16th century by the Pechenga elder was only granted us recently, when in the autumn of 2003, with the blessing of the Patriarch of Moscow and All Russia, Alexy II, the monks of the Pechenga monastery, who were killed with their abbot, Gury, were glorified as Venerable Martyrs.

The fate of the Pechenga monastery

After the tragic events of 1589, a few surviving monks moved to the town of Kola and the protection of its fortifications. This Kola-Pechenga monastery lasted until it was dissolved in 1764 under Catherine the Great's decree on the secularization of church property.

The revival of the monastery in its historical location only began in 1876. That was a most fruitful and eventful period for monastic life in the north-west of the Kola region, which was violently interrupted by the revolution of 1917. After 1920, the monastery was on Finnish territory. The Soviet-Finnish Winter War in 1940 and the Second World War in 1941-1945 brought about the complete collapse of the monastery. The abbot, hieromonk Paisy (Ryabov) was shot by the People's Commissariat for Internal Affairs (NKVD) on 28 March 1940. Due to the active military hostilities in the Petsama

area in 1944, the monks were forced to leave the Pechenga lands and move to the Novo-Valaam monastery in Finland. In the course of fierce fighting during the Petsamo-Kirkenes offensive in the autumn of 1944, the monastery buildings were completely destroyed.

With the creation of an independent Murmansk diocese in 1996, there began the revival of the Venerable Tryphon's monastery at the mouth of the Pechenga River, next to the surviving Church of the Nativity. Since 2009, the construction of the monastery in its original, authentic location has been actively proceeding. Today the Holy Trinity St. Tryphon Pechenga monastery has been completely restored in its historical location, chosen by Tryphon in 1532 – where the River Mana flows into the Pechenga River.

Pyhittäjä Trifon Petsamolainen, saamelaisten valistaja

"Tämä pyhä saarnaaja ja erämaan asukas, pyhittäjä-isä Trifon, syntyi ja kasvoi Suur-Novgorodin mailla lähellä Toržokin kaupunkia, hurskaassa pappisperheessä[1]".

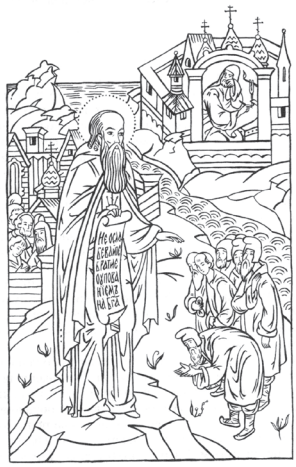

Tuleva Venäjän pohjoisosien kunniallinen pyhittäjä syntyi kesäkuussa 1485 ja sai kasteessa nimen Mitrofan.[2] Jumala oli suonut hänelle urhoollisen ruumiinrakenteen, jättiläisen voimat ja vankkumattoman terveyden. Sen ajan käytännön mukaisesti pojan kuului jatkaa isänsä ammatissa. Pojan ei kuitenkaan suotu suuntautua esi-isiensä viitoittamalle tielle. Komea ja salskea Jumalaa pelkääväisen perheen nuorukainen kiinnosti paikallista ruhtinasta, vai lieneekö tuo ollut pajari. Niin tai näin, Mitrofan otettiin vauraaseen taloon palkolliseksi ja kaitsemaan pajarin lapsia. Vartuttuaan aikamieheksi hän sitten valitsi sotilaan uran.

---

[1] Sitaatit peräisin kaikkein vanhimmista pyhittäjän elämäkertaa valaisevista, meidän päiviimme asti säilyneistä lähteistä. Mm. Trifon Petsamolaisen, lappalaisten valistajan elämäkerta, Ortodoksinen lehti, Kazan, 1859. osa 2, s. 89–120. Kanoni pt. Trifonille Petsamon ihmeidentekijälle, Kanoni pt. Varlaam Kierettiläiselle, uudelle ihmeidentekijälle. Pihkovan museon käsikirjoitusarkisto – Nikanderin skiitan kokoelma, N 292. Kurbski, Andrei, Kertomus Moskovan suuriruhtinaasta // Muinais-Venäjän kirjamuistomerkit. 1500-luvun jälkipuolisko. Moskova, 1986, osa 1, nide 3. s.302.

[2] P. Mitrofanin, Konstantinopolin ensimmäisen patriarkan (k.325) mukaan. Muistopäivä 4.6.

Mitrofanin kohtalo tästä eteenpäin toimikoon meille opetuksena siitä, miten käy, kun ihminen heittäytyy mielihaluilleen ja himoilleen, sitten joutuessaan huonoille teille tuhoaa sielunsa. Varsin pian Mitrofanin nimi muuttui peljästykseksi paikallisten suomalaisten korvissa, sillä hänestä oli tällä välin sukeutunut ryöstelevän rikollisjoukon atamaani. Joukko kylvi pelkoa ”kainuunnemtsien” eli Pohjanlahden ja Perämeren – joita keskiajalla Kainuunmereksi kutsuttiin – rannikkopitäjien asukkaissa. Oman kertomansa mukaan hän joukkoineen ryösteli rajaseutujen taloja ja niiden asukkaita sekä vuodatti paljon verta.[1]

Jumalan huolenpito ei kuitenkaan jättänyt Mitrofania oman onnensa nojaan. Surmattuaan tapaturmaisesti palavasti rakastamansa pajarintytär Helenan, Mitrofan koki sielullisen kriisin ja erosi rosvojoukostaan. Hän suuntasi tiensä maan ääriin ”suuren valtameren rannikolle, Norjan puolelle, Kuolan kihlakuntaan Petsamojoelle lappalaisten keskuuteen”.

Siellä hän murehti sydämessään ja vaelteli viisi vuotta pitkin asumattomia seutuja ja niiden tiettömiä taipaleita. Mitrofan asetti syntisen ruumiinsa alttiiksi nälälle, kylmälle, kuumalle, sääskille, jokapäiväiselle vaaralle tulla villipedon ahmaisemaksi, toisin sanoen kaikille niille koettelemuksille, joita karu, villieläinten asuttama pohjoinen luonto runsain mitoin tarjoili. ”Hän vaelteli Petsamojoen

[1] P. Trifonin kertomus elämänsä vaiheista matkailija Simon van Salingenille, ks. *Filippov, A.M.*, Venäläiset Lapissa 1500-luvulla // Kirjallisuuslehti. Pietari, 1901. t.1.nide 3, s.302.

tuntumilla kodittomana ja turvattomana, pitkin metsiä ja tuntureita, piiloutuen maanluoliin". Tuhlaajapojalle oli koittanut hetki itkeä katkerasti ja katua, "sydän murtuneena lakkaamatta rukoillen ja kyynelehtien heittäytyä maahan Jumalan eteen".

Viisi vuotta oli kulunut, kun noin vuonna 1519 Mitrofan kohtasi pyhän kilvoittelija Feodorit Kuolalaisen, kirjanoppineen teologin ja hengellisen ohjaajan. Kohtaaminen muutti Mitrofanin elämän suunnan. Feodorit, joka oli jo nuoruudestaan asti palavasti pyrkinyt elämään erämaassa ja valmistautunut "täysin valistumattomien, villien lappalaisten" valistajaksi, osoittautui siksi Jumalan ääneksi, joka paljasti Mitrofanille hänen tulevan elämänsä ja kutsumuksensa Jumalan kaitselmuksessa. Tästä lähtien Mitrofan ei enää katunut pelkästään omia raskaita syntejään ja itkenyt oman henkilökohtaisen pelastuksensa tähden, vaan murehti sydämessään myös valistumattomien pakanoiden, pimeydessä elävien lähimmäistensä syntien tähden. Nyt Mitrofan-erakon osaksi tuli armahtaa ja valistaa "epäjumalien palvonnan syvässä pimeydessä" olevia ja huolehtia heistä.

Mitrofan vietti Feodoritin kanssa noin viisi-kuusi vuotta, ja oppi sinä aikana rukousta ja sen suurenmoista taitoa – pyhää vaikenemista. Vuoden 1524 tienoilla Mitrofan palasi katumusvuosiensa vaelluksen alkusijoille Petsamojoelle.

Siellä Jäämeren rannalla oli Mitrofan hengen palolla ryhtynyt valistamaan saamelaisia heimoja, kun joutui kohdakkain "paholaisen vihan" eli noitien vastavoiman kanssa. "He murisivat kuin leijo-

nat ja ärisivät kuin karhut ja pelottelivat häntä kaikin tavoin". Jumalan huolenpito ei jättänyt Mitrofania yksin, ja hän sai osakseen ihmeitä tekeviä armolahjoja. "Herra Jumala pelasti hänet pahantekijöiden käsistä, hänen vertaan ja henkeään vaanivien kidasta, antoi neuvoja piiloutua kivenkoloihin ja tuntureille… Joskus taas pyhittäjä asteli vihan sumentamien silmien ohitse huomaamatta". Hänen saarnatessaan "paholaisen pimeyttä ja kahleita vastaan, paljastaen heidän hengellisen eksytyksensä ja kutsuessaan heitä Jumalan valtakuntaan ja Yksiolennollisen kaikkien valtiaan huomaan", monet lappalaiset näkivät "tulen lieskojen nousevan hänen suustaan, sekä hänen kasvojaan valaisevan pyhän kirkkauden, kuin enkelin, ja heidän sydämensä synkkä muoto alkoikin leppyä ja he ottivat vastaan Jumalan Sanan siemenen".

Näin pakanoiden joukon keskuuteen alkoi koostua myötätuntoisia, joka eivät enää halunneet häätää hyvän sanoman julistajaa pois luotaan. "Emme näe hänessä vikaa, hän puhuu meille hyvästä Jumalan valtakunnasta, kutsuu kuolemaa uneksi, ja ettemme me kuole, vaan nousemme ylös, joten toistaiseksi jätämme hänet rauhaan, mutta mikäli havaitsemme hänessä syyn, niin surmaamme hänet kauhealla kuolemalla… Pyhittäjä lähti heidän luotaan ja iloitsi, että oli kärsinyt Jeesuksen Kristuksen sanan tähden lyöntejä ja paljon siivottomuutta".

Valistajan työ oli pitkäveteistä ja vaivalloista. Pohjolan noidan loitsuillaan hallitsemat puoliyön maat, muinainen loihdittu meren

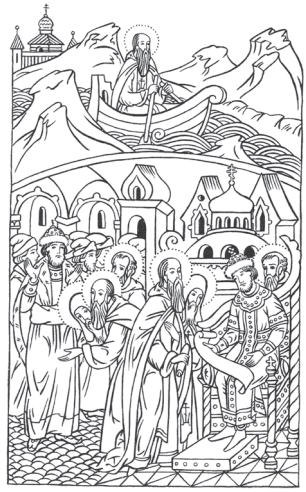

rannikko vastusteli ja pyristeli tehdessään eroa jumalattomuuden pimeydestä. ”Kristuksen hyvän sanoman julistuksessa hyvää tarkoittava pyhä mies ahersi monet monituiset vuodet”.

Vuonna 1533 Mitrofan rakensi Novgorodin piispa Makarin siunauksella näille omille lappalaisilleen ensimmäisen kirkon sille paikalle, jossa Mannajoki laskee Petsamojokeen. ”Pappismunkki Elia vihki kirkon”. Samalla arkkipiispan lähettämä pappismunkki Elia vihki Mitrofanin munkkeuteen”.Samaisen Elian myötävaikutuksella meidän pyhittäjäisästämme Trifonista tuli sekä oikean hengen ja sydämen munkki että sananjulistaja”.

Pian Pyhän Kolminaisuuden kirkon yhteyteen alkoi hahmottua Lapin kansan ensimmäinen luostari. Lapin alkuasukkaat kohtasivat Trifonin persoonassa rakkaudessaan uhrautuvan hyvää tekevän esikuvan. Yhtä suurella lempeydellä ja kärsivällisyydellä kuin vanhus suhtautui pienikasvuisiin kaitsettaviinsa, samalla lahjomattomuudella ja armottomuudella tuo urho ja soturi kohtasi ne lukuisat kutsumattomat vieraat, jotka saapuivat ryöstämään ja vahingoittamaan hänen hengellisiä lapsiaan.

Raadannassa, paastossa ja rukouksessa kuluivat tuon ihmeellisen luostarin elämän seuraavat kuusitoista vuotta. Aina kunnes vuoden 1549 vaiheilla, ”huima” Kuolan luostarin veljestö alkoi nurista ankaraa luostarisääntöään vastaan, ajoi tiehensä igumeninsa pyhittäjä Feodoritin ja siirtyi Kuolasta Petsamojoen suulle. ”Noiden pahojen ihmisten” uhatessa Trifoniakin kuolemalla, joutui hän jättä-

mään luostarinsa kahdeksaksi vuodeksi. Näiden kahdeksan vuoden kuluessa veljestö omapäisesti siirsi luostarin Trifonin erämaasta Petsamojoen suulle, jossa oli mukavampaa harjoittaa elinkeinoja, kauppaa ja muita maailmallisia toimia.

Pyhittäjä Feodoritin välitysavun ja Petsamon vanhuksen ihmeellisen keisarinhoviin ilmestymisen seurauksena Iivana Julma myönsi vuonna 1556 luostarille Turvakirjan. Yhdessä uuden igumenin, Gurin, kanssa pt. Trifon palaa Petsamoon. Kuten muutkin Kuolan vanhukset, hän hyväksyy ”kuuliaisuuden tähden” Kirkon ja valtion välisiä suhteita määrittelevät uudet periaatteet sekä käskyn alkaa rakentaa pohjoiseen linnoitusluostareita.

Petsamon luostarin veljestö ei ollut helpoimmasta päästä. Päinvastoin, sen asukkaiden luonteenpiirteiden hillitsemättömyys veti vertoja perustaja-isän pitelemättömyydelle hänen nuoruutensa päivinä. Mikä oli oleva Jumalan tahto tämän luostarin kohdalla, ja millaisen ristin Trifon sai kantaakseen, sen ilmoitti hänen ystävänsä pt. Varlaam Kierettiläinen: ”sait kunnian perustaa luostari ja koota sen ympärille veljestö, mutta tänne on tuleva pitelemättömiä ihmisiä, villieläinten kaltaisia, sinun vihasi ja kiukkuisuutesi veroisia”. Siinä samassa mitassa, missä autuas Trifon mursi ”vihansa ja kiukkuisuutensa” ja kasvoi hengellisesti, myös hänen veljestönsä mieli lauhtui: ”Vaikka eivät sinun kasvattisi lopetakaan valittamista, olet sinä kuitenkin taltuttanut heidän petomaisuutensa nöyryyteen ja viisauteen, lakkaamattomalla rukouksella, veisuilla ja valppaudella”.

Nämä Kanoniin sisältyvät troparin säkeet paljastavat Trifon Petsamolaisen kenties kaikkein merkittävimmän kilvoitusteon. Tuosta

muinaisaikojen isien kilvoitusmuodosta pyhittäjä Josif Volotski luostarinjohtajana antoi veljestölleen esikuvan. Itsekieltäymyksellä hän pyrki säilyttämään luostarielämän korkeat ihanteet alkuperäisessä muodossaan ja sovittamaan ne yhteen periaatteiltaan uusiin, Venäjällä vallitseviksi tulleisiin oloihin. Näin pt. Josif otti päälleen tehtävän, jossa onnistuminen ei taida kuolevaisen voimin olla mahdollista. Pyrkimys kasvattaa luostariin tulijoita hallinnollisin keinoin, ankaralla säännöllä ja kurimenettelyllä, henkilökohtaisen esimerkin ja rukouskilvoittelun voimalla on aidon munkkeuden hengen mukaista.

Siten myös Trifon, huolimatta mainituista veljestölle ominaisista ”vihasta ja kiukkuisuudesta”, joita vastaan hän sai ehtymättä kamppailla, kykeni kääntämään ”petomaisuuden nöyryydeksi” ja ”viisaudeksi”. Trifonin valitsema tie oli varsin haasteellinen, mutta tuossa tilanteessa se oli ainoa mahdollinen: ”lakkaamattomalla rukouksella, veisuilla ja valppaudella”. Suhteessaan hengellisiin lapsiinsa hän täytti rippi-isän velvollisuutensa, ja lopulta saattoi heidät ”puhtaina Kristuksen luo”.

Trifon kuoli joulukuussa 1583. Ennen kuolemaansa hän lausui veljestönsä edessä julman ennustuksen tulevasta kauheasta onnettomuudesta, luostarin tuhoutumisesta ja siitä miten ”monet tuhoutuvat terävästä miekasta”. Ennustus toteutui tasan kuuden vuoden kuluttua. Joulukuussa 1589 Ruotsin vallan alaisten suomalaisten hyökätessä luostariin sen veljestön ehdoton enemmistö säilytti todellisen kuuliaisuutensa igumenille, aina kuolemaan asti. Igumeni oli kieltänyt tappelemisen kirkossa. Kiellon tähden veljestö otti pol-

vistuneina vastaan hirveän kuoleman. Trifonin rukousten tähden 116 Petsamon marttyyrimunkkia perivät paratiisin asunnon, sillä marttyyrikuoleman kautta Trifon saattoi heidät ”puhtaina Kristuksen luo”.

Kokonaisuudessaan ymmärsimme tämän 1500-luvulla eläneen kilvoittelijan suuren ihmeteon vasta hiljakkoin. Tämä ymmärrys kirkastui vasta syksyllä 2003, jolloin Moskovan ja koko Venäjän pyhitetyn patriarkka Aleksi II:n siunauksella luettiin pyhittäjämarttyyrien joukkoon igumeninsa Gurin kanssa yhdessä surmattu Petsamon luostarin veljestö.

Petsamon luostarin kohtalo

Vuoden 1589 murhenäytelmän jälkeen murto-osa henkiin jääneestä veljestöstä hakeutui turvaan Kuolan kaupungin linnoitukseen. Kuolan-Petsamon luostari oli olemassa aina vuoteen 1764, jolloin Katariina II mahtikäskyllä kirkollinen omaisuus maallistettiin.

Luostarin elvytys historiallisesti alkuperäisellä paikallaan käynnistyi vasta vuonna 1876. Kuolan luoteiskulman luostarielämän kannalta tämä kausi oli varsin hedelmällinen ja tapahtumarikas, ja keskeytyi väkivaltaisesti vasta 1917 vallankumouksen seurauksena. Aina vuodesta 1920 lähtien luostari sijaitsi Suomen valtakunnan alueella. Talvisota ja toinen maailmansota johtivat luostarin täydelliseen tuhoon. 28.12.1940 luostarin johtaja pappismunkki Paisi (Rjabov) teloitettiin ampumalla Neuvostoliiton turvallisuuspalvelun (NKVD) toimesta. Vuonna 1944, Petsamon alueen täysimittaisten sotatoimien melskeessä munkit joutuivat jättämään luostarin. He asettuivat Suomeen Uuden-Valamon luostariin. Syksyllä 1944 Petsamon-Kirkkoniemen alueen neuvostoarmeijan hyökkäysoperaation ankarissa taisteluissa koko luostarikompleksi tuhoutui täydellisesti.

Vuonna 1996 Murmanskin alue sai oman erillisen hiippakuntansa. Samalla käynnistyi pt. Trifonin luostarin elvytys Petsamojoen suulla, paikalla jolla oli säilynyt Kristuksen syntymälle omistettu kirkkorakennus. Vuonna 2009 rakennustyöt käynnistyivät täydellä teholla luostarin alkuperäisellä paikalla. Meidän aikanamme Pyhän Kolminaisuuden ja Trifon Petsamolaisen miesluostari on vakiinnuttanut toimintansa sillä paikalla, jonka Trifon vuonna 1532 valitsi. Siinä kohdassa, jossa Mannajoki laskee Petsamojokeen.

Den ærverdige Trifon av Petsjenga, samenes apostel

*"Denne hellige og store forkynner **i** ødemarken, Den ærverdige Trifon, var født og oppdratt i det Novgorodske land, i nærheten av byen av Torzhek, av hellige og gudfryktige foreldre"*[1].

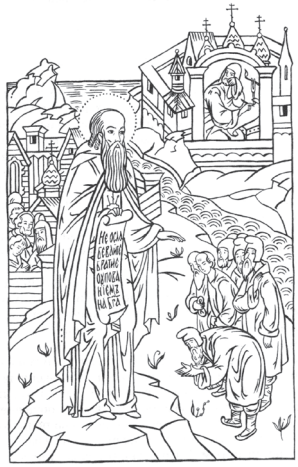

Han som senere skulle bli Det russiske nords store helgen, ble født i 1485, fikk navnet Mitrofan[2] i dåpen og ble utrustet av Herren med en atletisk kroppsbygning, enorm styrke og utmerket helse. Etter den tidens tradisjon skulle en prests sønn følge i sin fars fotspor. Men Mitrofan fulgte ikke fedrenes veier. Den vakre og kjekke ynglingen fra prestens familie vant innpass hos noen av de lokale fyrstene eller bojarene. På et eller annet vis ble Mitrofan tatt inn som tjener i et rikt hjem for å passe barn av bojarer, og når den unge mannen vokste opp, valgte han å gå i militæret.

Den unge Mitrofans videre skjebne er et eksempel på at det å følge lidenskaper og lyster ødelegger menneskets sjel og driver det

[1] Her og nedenfor er sitater fra de eldste kildene om Hl. Trifons liv vist i kursiv: (1859). Vitaet til Den ærverdige Trifon av Petsjenga, lappenes opplyser. Zhitije prp. Trifona Pechengskogo, prosvetitelya loparej: Pravoslavnij sobesednik. ch. 2., 89–120. Kazan' (russ); Den ærverdige Trifons kanon, Petsjengas undergjører. Kanon prepodobnomu Trifanu Pechengskomu chudotvortsu: Rukopisnoje sobranije Pskovskogo muzeja-zapovednika. F. Nikandrovoj pustini, № 292 (russ); Den ærverdige Varlaam av Kerets kanon, den nye undergjøreren. Kanon prepodobnomu Varlamu Keret'ckomu, novomu chudotvortsu: Rukopisnoje sobranije Pskovskogo muzeja-zapovednika. F. Nikandrovoj pustini, № 292 (russ); *Kurbskij, Andrej* (1986). Historien om den Moskovittiske Storfyrste. Istorija o velikom knjaze Moskovskom: Pamjatniki literatury Drevnej Rusi. 2 pol. XVI v., 324–347. Moskva. (russ)

[2] Til ære for Hl. Mitrofan, den første patriarken av Konstantinopel († 325). Minnes den 4. juni.

inn på fortapelsens vei. Mitrofan ble høvding for en gjeng røvere, og ganske snart begynte navnet hans å forferde innbyggerne i den finske grenseregionen, og det fikk "Kajan-tyskerne" fra bosetningene i nærheten av Kajan-havet (Kajano more, Bottenviken) til å skjelve. Så "han plyndret og herjet mange mennesker på grensen og spilte mye blod"[1].

Men Herren sluttet ikke å ha omsorg for Mitrofan. Etter det uventede drapet av hans kjære og høyt elskede, bojardatter Elena, ble han dypt rystet, og Mitrofan forlot røvervennene sine og gikk *"til jordens ender" - "til kysten av storhavet Oseanet, til det korvanske land, til Kola-området, til elven Petsjenga, til det lappiske folk".*

Her angret han i hjertet og la ut på fem års hjemløs vandring i Det ytterste nords ville og ubebodde ødemark. Han utsatte seg selv for store prøvelser, utmattet og plaget sitt syndige legeme med sult, kulde, hete, mygg, den daglige trusselen fra ville rovdyr, og alt annet som det tøffe nord har mye av. *"Omkring elven Petsjenga flakket og drev han, uten hus og ly, i skoger og fjell, og i jordens avgrunner".* Tiden var inne for *"den fortapte sønn"* til å gråte og omvende seg *"med stadige tårer og bønn mens han kastet seg ned til jorden for Gud med hjertets sønderknuselse".*

Fem år senere, rundt 1519, møter Mitrofan den hellige asketen og lærde, teologen og åndelige oldingen Feodorit av Kola. Dette møtet endret skjebnen til eremitten i Petsjenga.

Feodorit som fra ung alder *"brant av ønske etter å bo i ørkenen"* og forberedte seg til å opplyse *"de sanne barbarene, de ville samene"*, ble den bæreren av Guds stemme som åpenbarte for Mitrofan hans nye oppdrag, Herrens Forsyn for hans nye tjeneste. Å ikke lenger bare sørge for sin personlige frelse, ved omvendelse og gråt over egne

[1] *Filippov, A.M.* (1901). Fra Hl. Trifons livsskildring til vandreren Simon van Salingen: Russkije v Lapplandii v XVI veke. Literaturnij vestnik. T. 1. Kn. 3., 302. SPb. (russ).

grove synder, men å også la seg dypt bedrøves over sine nesters synder, de som levde i hedenskapens ugudelighet, og ha barmhjertig omsorg for dem som var i *"avgudsdyrkelsens dype mørke"* – dette var eremitten Mitrofans skjebne.

I omtrent fem-seks år, mens Mitrofan bodde sammen med Feodorit, trente han seg i bønnens arbeid og "hellig stillhet". Rundt 1524 drar Mitrofan tilbake til områdene hvor han omvendte seg og gjorde sine første vandringer, rundt elven Petsjenga.

Her, ved kysten av Barentshavet (Studjonoje havet), møtte Mitrofan "demonisk ondskap" og sjamanenes motstand når han inspirert og modig begynte å opplyse samefolket: *"Som løver brølte de mot Kristi forkynner, og som bjørner buret de og skremte ham på forskjellig vis"*. Men Mitrofan forble under Guds omsorg og fikk mange underfulle gaver. *"Herren Gud frelste mange ganger Den ærverdige fra dem som ønsket hans blod og død, ut av deres hender idet han ved guddommelige vink ble formanet til å gjemme seg i fjellene og klipperiftene... Noen ganger gikk Den hellige midt mellom dem, de som var forhindret av vrede, og han var usynlig for dem"*. Når han talte til dem om *"deres djevelske fangenskap, irettesatte dem for deres åndelige mørkelse og kalte til Guds rike, til Ham som alene hersker over alle"*, så mange i samefolket *"liksom lyset av en ild utgå av hans munn, undret seg og når de så over hans hellige ansikt, lik en engels, begynte de å mykne sine hjerters harde lenker og la guddommelige utsæd slippe inn i det"*.

Blant den store mengden hedninger begynte det nå å dukke opp sympatisører som ikke lenger ønsket å jage den hellige forkynneren:

"Vi finner ingen skyld hos ham; han taler til oss om det gode, om Guds rike, kaller døden en søvn og sier at vi skal ikke hensovne, men gjenoppstå, så derfor lar vi ham inntil videre være, men finner vi noe ved ham, da gir vi ham en heslig død... Og mens Den ærverdige forlot dem, gledet han seg over at han ble slått og fikk lide mye for forkynnelsen i Jesu Kristi navn".

Opplyserens arbeid var langtekkelig og utarmende. Skjønt motvillig og gjenstridig, forlot det spellbundne midnattslandet Pohjola, det eldgamle trolske Lukomorje, hedenskapens gudløse mørke. *"I denne Kristi forkynnelse strevde den hellige og gode mannen ikke få år".*

I 1533 bygger Mitrofan på Hl. Makarij av Novgorods velsignelse en første kirke til samene sine på stedet der elven Mana renner ut i elven Petsjenga. *"Denne hellig kirken innviet den presteviede munken Ilia".* Mitrofan ble så tonsurert til munk av den presteviede munken Ilia som var utsendt av erkebiskop Makarij: *"Og av denne samme presteviede munken Ilia ble vår ærverdige far Trifon en munk med rettferdig ånd og hjerte og ble en og bærer av det strengeste munkeløftes tegn (znamenosets)"*[1].

Snart dannet det første samiske klosteret seg ved Trefoldighetskirken. I den ærverdige Trifon fant de innfødte samene et velsignet eksempel på oppofrende kjærlighet. Like fullt som oldingen var god og uendelig tålmodig med sine ufullvokste små, var denne helten (bogatir') og krigeren uforsonlig og hensynsløs overfor de

[1] "Znamenosets" betyr i dette tilfellet "eremitt", mens det i andre gamle tekster kan bety "undergjører" eller "en som gjør tegn ".

mangfoldige uinnbudne gjestene som kom for å plyndre og skade hans åndelige barn.

I seksten år levde dette usedvanlige obitelet i arbeid, faster og bønn. Men så, i ca. 1549, fordrev det "rebelske" brorskapet i Kola-klosteret ut forstanderen sin, Den ærverdige Feodorit, og flyttet fra Kola til munningen av elven Petsjenga på grunn av misnøye over de strenge klosterreglene. Truet på livet av disse *"onde menneskene"* ble Trifon tvunget til å forlate klosteret i åtte år. I hans fravær bestemte brødrene seg for å flytte klosteret fra Trifons ørken til munningen av elven Petsjenga hvor det var mer praktisk å drive med håndverk, handel og andre verdslige virker.

I 1556, på begjæring fra Den ærverdige Feodorit og etter undergjerninger av oldingen fra Petsjenga i tsarens hoff, mottar klosteret et gavebrev fra Ivan den grusomme. Sammen med en ny forstander Gurij kommer Den ærverdige Trifon tilbake til Petsjenga. Som andre oldinger på Kola, tar han imot de nye prinsippene for forholdet mellom kirke og stat samt oppgaven med å bygge festningsklostre i nord "som en hellig plikt".

Brorskapet i klosteret ved Petsjenga var "ikke enkelt"; dets beboere var kjennetegnet av nøyaktig samme lyster som deres far og grunnlegger hadde hatt i ungdommen. Om at Guds vilje var slik for dette klosteret og at et slikt kors var gitt Trifon av Herren forkynte hans venn, Den ærverdige Varlaam av Keret: *"det er gitt deg, Trifon, å reise obitelet og å samle et broderskap, men det vil være utemmelige men-*

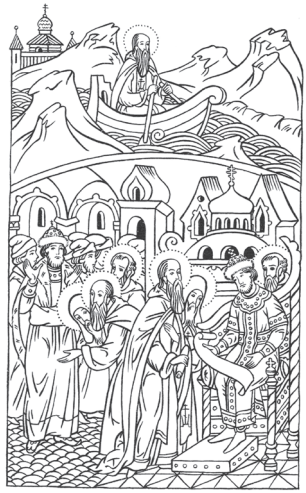

nesker her, ville dyr, som har ditt raseri og din vrede". I samme grad som Den ærverdige Trifon vokste i Ånden og knuste sin egen "vrede og oppsetsighet", fikk brorskapets en forsonlig ånd: *"Skjønt de du nærer, ikke slutter å brøle, har du ved uopphørlig bønn, sang og våkenetter ledet deres råskap til mildhet og forstand"*.

Disse linjene fra Kanonens tropar forteller oss om storheten i det som kanskje var Den ærverdige Trifon av Petsjengas største livsbragd. En bragd som tilhørte de store oldingene fra gammelt av og som ble eksemplifisert av Den ærverdige Josef av Volotsk i hans tjeneste som forstander i et brorskap hvor han uselviskt forsøkte å bevare de opprinnelige klosteridealene under de fundamentalt nye forholdene som hadde oppstått i Russland. Her tok Den ærverdige Josef på seg en oppgave som en dødelig knapt kan makte. Ved hjelp av organisasjonelle tiltak, strenge disiplinære forordninger, kraften av eget eksempel og asketisk bønn forsøkte han å lære opp klosterets nykommere i en sann monastisk ånd.

På nøyaktig samme måte klarte også Trifon, til tross for brorskapets nevnte *"vrede"* og *"oppsetsighet"* som han møtte på alle kanter, ved den velsignede kraften av sin store hellighet å forvandle *"deres råskap til mildhet"* og føre dem til *"forstand"*. Veien Trifon førte brorskapet var svært vanskelig, men den eneste mulige i denne situasjonen: *"ved uopphørlig bønn, sang og våkenetter"*. Ovenfor barna sine gjorde Trifon alt som kreves av en åndelig far, og til sist *"fremstilte han de rene for Kristus"*.

Trifon døde i desember 1583. Før sin død etterlot han brorskapet en fryktinngytende profeti om en grusom ulykke som snart skulle komme, om at klosteret skulle legges i ruiner og at *"mange ville lide av sverdets egg"*. Profetien ble oppfylt nøyaktig seks år senere. I desember 1589 da en gruppe svenske finner gikk til angrep, utviste det absolutte flertallet av brødrene sann lydighet, somme inntil døden, mot sin forstander som hadde forbudt kamphandlinger i kirken. De ble alle villige til å stå på kne og ta imot en grusom død. Ved Trifons bønner arvet 116 av munkene i Petsjenga himmelske boliger, for gjennom deres martyrdød *"fremstilte han de rene for Kristus"*.

Full forståelse av den store undergjerningen til oldingen i Petsjenga i det sekstende århundre har vi fått først nylig etter at brorskapet i Petsjenga-klosteret, som ble drept sammen med forstander Gurij, ble kåret til helgenmartyrer høsten 2003 på Den hellige patriarken av Moskva og hele Rus' Aleksej IIs velsignelse.

Skjebnen til klosteret (obitelet) i Petsjenga

Etter tragedien i 1589 flyttet de få brødrene som hadde overlevd, til byen Kola hvor de fant beskyttelse i Kola-festningen. Dette klosteret i Kola-Petsjenga eksisterte fram til 1764 da det ble nedlagt på Katarina IIs forordning om sekularisering av kirkens eiendommer.

Gjenfødelsen av klosteret på dets historiske sted begynte først i 1876. Dette var en periode hvor klosterlivet nordvest på Kolahalvøya var svært fruktbart og driftig og som ble stanset med vold av re-

volusjonen i 1917. I 1920 ble klosteret del av finsk territorium. Vinterkrigen i 1940 og Den store fedrelandskrigen i 1941–1945 gjorde at klosteret brøt helt sammen. 28. desember 1940 ble klosterets forstander, den preseteviede munken Paisij (Rjabov), skutt av NKVD (Folkekommissariatet for innenrikssaker). I 1944, i forbindelse med aktiv krigføring rundt Petsamo, ble munkene nødt til å forlate jorden i Petsjenga og flytte til klosteret (obitelet) i Ny-Valaam i Finland. Høsten 1944 ble klosterkomplekset fullstendig ødelagt under de harde kampene i Petsamo-Kirkenes-operasjonen.

Med etableringen av et uavhengig Murmansk bispedømme i 1996 begynte gjenopplivningen av Den ærverdige Trifons kloster i munningen av elven Petsjenga, rundt Fødselskirken som ikke var blitt ødelagt. I 2009 begynte gjenoppbyggingen av klosteret på dets opprinnelige sted for fullt. I dag er Trefoldighetsklosteret, Trifons munkekloster i Petsjenga, fullstendig gjenreist på sitt historiske sted, det som Trifon valgte i 1532 — stedet der elven Mana renner ut i Petsjenga.

Содержание

Преподобный Трифон Печенгский, апостол лопарей.....4

The Venerable Tryphon of Pechenga, Apostle of the Lapps 19

Pyhittäjä Trifon Petsamolainen, saamelaisten valistaja 28

Den ærverdige Trifon av Petsjenga, samenes apostel 37

Выбрать книги, издающиеся в Североморской епархии
и посвященные Крайнему Северу, можно на официальном сайте
http://severeparh.ru

Заказ на книги отправлять на электронный адрес:
kniga@severeparh.ru
или на почтовый адрес:
184606, Мурманская обл., г. Североморск, ул. С. Ковалева, д. 3

В свободной продаже в монастырской лавке Трифонов Печенгского монастыря, во всех церковных лавках Североморской епархии.
Так же в Мурманске, в книжном магазине «Глобус» (угол пр. Ленина и Театрального бульвара).

ПРЕПОДОБНЫЙ ТРИФОН ПЕЧЕНГСКИЙ,
АПОСТОЛ ЛОПАРЕЙ

Под редакцией
епископа Митрофана (Баданина)

Переводчики:
на финский — *Элина Кахла*
на английский — *Ричард Девис*
на норвежский — *Екатерина Мищенко*

Художник *Инна Куксенко*
Редактор и корректор *Е. Соколова*
Обложка *О. Колчина*
Верстка *О. Марусова*

Подписано в печать 15.10.2017. Формат 60×84/16. Печ. л. 3.
Тираж 2000 экз.

Издательство Североморской епархии,
«Ладан»

Отпечатано в типографии «Моби Дик»
www.MobyPrint.ru